

паўн. боку захаваліся сляды абарончых умацаванняў (кальцавыя валы). Упершыню даследаваў А.М.Ляўданскі ў 1928. Раскопкі і назіранні праводзілі: у 1959 Л.Д.Побаль, у 1960, 1962 Г.В.Штыхаў, у 1978 Вал.А.Булкін, у 1987 С.В.Тарасаў, у 2007 Дз.У.Дук, у 2009 М.В.Клімаў. Даследавана 100 м². Выяўлены культ. пласт *днепра-дзвінскай культуры* 7 ст. да н.э. – 4 ст. н.э., пласт 10 ст. з ляпной керамікай *банцараўскай культуры* (5–7 ст.) і *полацка-смаленскіх доўгіх курганоў культуры* (8–10 ст.). Сярэдняя магутнасць культ. пласта 1,8 м, у паўн. частцы – 4 м. Асн. культ. напластаванні датуюцца 11–14 ст. і ўтрымліваюць сведчанні размяшчэння на гарадзішчы княжацкага двара. Атрыманы доказы існавання мураванага храма. У 14 ст. ўвайшло ў склад *Полацкага Вялікага насада*, на гарадзішчы размяшчаліся сядзібы і агароды, у 17–18 ст. яго тэр. занята гар. могілкамі каталіцкага насельніцтва.

На П.г. знойдзены ляпная і ганчарная кераміка, шклянныя бранзалеты 12 – 1-й трэці 13 ст. і пацеркі 10–13 ст., бытавыя металічныя вырабы, прадметы ўзбраення, упрыгажэнні і дэталі вопраткі з каляровых металаў, царкоўнае начынне, вырабы з косці, бурштыну і каменю 10–13 ст. Лакалізаваны сляды ювелірнай майстэрні (кавалкі тыгляў, прылады ювеліра, запас сыравіны), а таксама зброевая майстэрня 12–13 ст. (выраб пласціністых наборных даспехаў). Знойдзена адваротная створка меднага крыжа-энкаліпсія (машчавіка) з выявай кн. Плеба, які трымае ў руцэ Сафійскі сабор.

Аб пражыванні на гарадзішчы гар. вярхушкі – князя і баяраў – сведчаць рарытэтныя артэфакты: бронзавыя літая накладка, адліваныя фігуркі Багародзіцы і апостала Іаана, якія аплакваюць распятага Хрыста, дэталі хораса з двухбаковым плеценым арнамантам памерамі 10 × 3,5 см; і капійнае наверша даўж. 8,2 см, верагодна, ад гарызантальнай планкі харугвы. Знойдзена бронзавая фібула візантыйскага паходжання, прасліца з шыфернага сланцу з кірылічнымі літарамі «Н», «А», «Г». У стратыграфічным пласце 11–13 ст. выяўлены фр-ты плінфы з рошчынай, смальты, кавалкі свінца, а таксама рошчыны-цамянкі, што разам са знаходкамі прадметаў царкоўнага прызначэння (бронзавыя донца лампадкі, фігуркі святых з ківотнага крыжа, дэталі пэндзля для размалёўкі ікон і інш.) сведчыць аб існаванні на гарадзішчы яшчэ аднаго храма *Полацкай архітэктурнай школы* 12 ст. Даныя радыевугляроднага аналізу дазваляюць меркаваць аб пражыванні на гарадзішчы насельніцтва *полацка-смаленскіх доўгіх курганоў культуры* ў 780, значна раней даты першай летапіснай згадкі Полацка (862).

Літ.: Ляўданскі А.М. Археалёгічныя досьледы ў Полацкай акрузе // Працы. Т. 2; Штыхов Г.В. Древний Полоцк (IX–XIII вв.). Мінск, 1975; Дук Д.

ПОЛАЦКАЕ ГАРАДЗІШЧА, археалагічны помнік – гарадзішча мысавага тыпу пл. каля 1 га. Да 1563 размяшчалася на левым беразе р. Палата, у 1563–64 пад час узвядзення *Полацкага Ніжняга замка* аддзелена ад паўд. паселішча. 3

Древо жизни Полоцкого городища // Родина. 2007. № 10; Яго ж. Станаўленне Полацка ў IX–XIII стст. // БГЧ. 2007. № 11; Яго ж. Старажытныя славяне полацкага гарадзішча (780–1310 гг.) // Там жа. 2008. № 7.

Дз.У.Дук.